

Woeste Gronden

Dorpskrant Schaarsbergen

In dit nummer:

De das op Schaarsbergen

Ronald van Zolingen, Schaarsbergse
professor in de zonne-energie

Met ex-topatleet Marko Koers het bos in

Bakker Reijnen bakt door

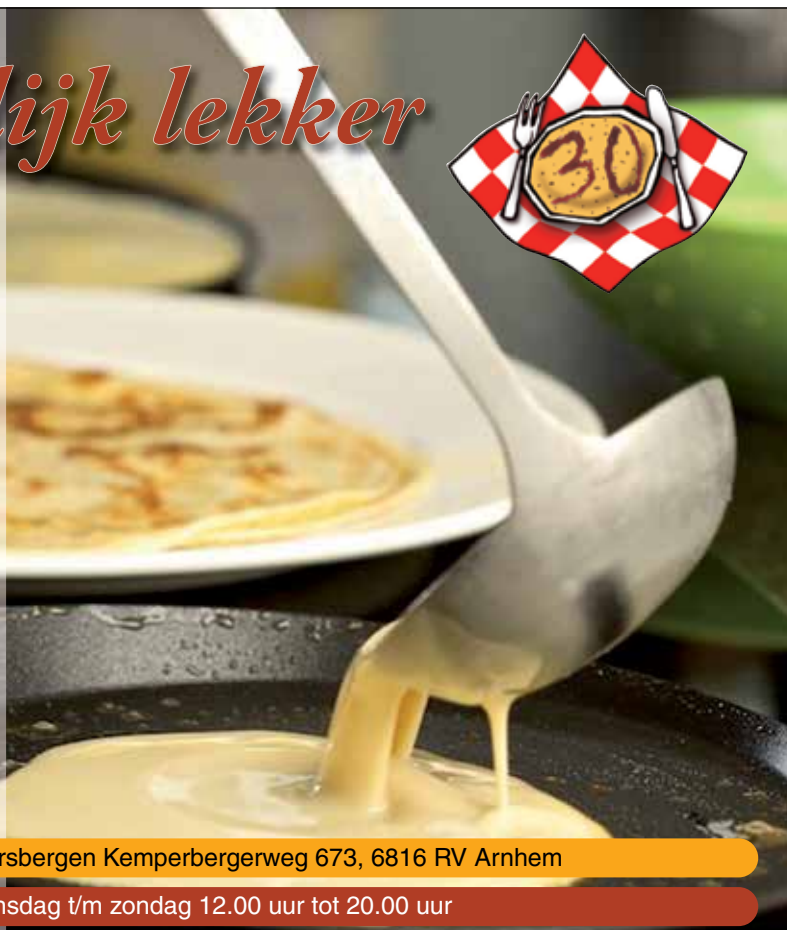
De meiden van de Adelaerthoeve

Ambachtelijk lekker

www.pannekoekhuis.nl

't Pannekoekhuis Schaarsbergen Kemperbergerweg 673, 6816 RV Arnhem

Open van dinsdag t/m zondag 12.00 uur tot 20.00 uur

**KOOK
KUNSTEN.**

Iets te vieren?
Daar hoort lekker eten bij!

Kookkunsten verzorgt een heerlijk diner, buffet of hapjes, zodat u en uw gasten kunnen genieten. Ook voor (Buiten)feesten op bijzondere locaties.

'Of een kookworkshop, bijvoorbeeld échte Spaanse tapas of de Arabische keuken. Leuk met vrienden en collega's!'

catering met passie!

www.kookkunsten.com

UITVAARTVERZORGING

KRAMER

SEDERT 1885

Er komt een moment
dat je los moet laten
wat je lief is.

In de gehele regio met rouwcentra in
Apeldoorn, Arnhem, Velp en Westervoort.

Directe hulp
026 442 31 02

www.uitvaartverzorgingkramer.nl

Colofon

Redactie

Mireille Riesenbeck (eindredactie),
Abco Blok, Carry Maarse, Johan
Kloosterboer, Kirsten Leijnse

Mailadres redactie

dorpskrantschaarsbergen@gmail.com

Fotografie

Archief Ronald van Zolingen,
Geuch de Boer, Hans Drijver, Kirsten
Leijnse, Carry Maarse, Robert
Maas, Harm van de Pol, Berry de
Reus, Arjan Vennema, Niko Visser,
Jan Zwartzjes

Bezorging

Jeannette de Vries (026 44 24 460)

Vormgeving

Richard van Zijll de Jong,
Annemarie van Lierop

Druk

Rozijn Repro, Didam

Woeste Gronden verschijnt vier
keer per jaar. Sluitingsdatum kopij
volgende nummer is 19 april 2021,
deze verschijnt begin juni.

Voorpagina: das (meles meles)

Inhoud

Van de redactie	5
Van de voorzitter	7
Genieten van de zon!	8
Bouw je eigen hommelpot	11
Bakker Reijnen bakt door!	12
Geologie in de achtertuin	15
De schoffelaar	19
Marko Koers gaat het bos in	20
Gouden eieren op Schaarsbergen	25
	
	
	
De meiden van de Adelaerhoeve	26
Muziekvereniging Eendracht gaat door!	29
De das op Schaarsbergen	30
Zeldzame heidezegge op de Hoge Veluwe	32
Vrijwillige bijdrage 2021	33
Bij de hand	34
Agenda	35

Bestuur Dorpsraad

Bart Loman, (interim) voorzitter (brtloman@gmail.com)
Ruth van Swaay, secretaris (ruthvanswaay@telfort.nl)
Bart Loman, penningmeester
Marcel Brons, aspirant lid (marcel.brons@outlook.com)

Marlies Dhont, webmaster

Contact Dorpsraad

www.dorpsraadschaarsbergen.nl
info@dorpsraadschaarsbergen.nl

Bij Tom van Ginkel tuinen kunt u terecht voor een tuin die volledig aan uw wensen voldoet.

Tom van Ginkel tuinen is een jong hoveniersbedrijf en staat voor kwaliteit en klantvriendelijkheid.

Tom van Ginkel tuinen heeft een passie voor tuinen!

- Ontwerp
- Aanleg
- Onderhoud
- Renovatie
- Vijveraanleg

www.tomvanginkeltuinen.nl

info@tomvanginkeltuinen.nl

06-22171739

Mensendieck Arnhem
Oefentherapie
Peter Koen

Dé Praktijk voor oefentherapie

- Houdingverbetering: scoliose, kyfose of lordose
- Rug-, nek-, schouder- en armlachten
- Bekken- en zwangerschapsklachten
- Chronische klachten als reuma, artrose, MS, Parkinson
- Activering van ouderen
- Preventie door zorg voor bewegen

Afspraak maken?
06-14477578
Ook zonder verwijzing!

 Jachthoornlaan 1A (het Dorp) Arnhem

 info@mensendieck-arnhem.nl

 www.mensendieck-arnhem.nl

Johan Rap

BOS-, NATUUR- EN LANDSCHAPSBEHEER

Erkend door het Bosschap

Kemperbergerweg 261 - 6816 RS Arnhem
Tel. (026) 443 16 28 - Fax (026) 442 04 02
Mobiel: 06 546 61 302

Op de bank met een beker warme chocomel

Op het moment van schrijven is de wereld buiten wit, Schaarsbergen ligt onder een dikke laag sneeuw. Bus 9 rijdt niet, waarschijnlijk omdat hij de helling van de Bakenbergseweg niet omhoog komt. Hellingen worden benut door jongelui op sleetjes en iedereen geniet van het dikke, koude tapijt. Het is weliswaar mooi om te zien maar niet altijd praktisch. Naast dat we zijn afgesloten van het Openbaar Vervoer hebben ook auto's problemen om de straat in en uit te komen. Dus niet iedereen zal zo blij zijn met deze witte wereld.

Dat geldt overigens niet voor mij. Na een verfrissende wandeling deze morgen zit ik nu, als vele anderen, lekker op de bank met een beker warme chocomel en de laptop op schoot. Onze redactieleden hebben allemaal hun bijdragen voor deze editie van 'Woeste Gronden' ingeleverd en samen

met Carry Maarse en Kirsten Leijnse heb ik de stukken voor deze editie geredigeerd. 'Woeste Gronden' is hiermee van één eindredacteur naar drie eindredacteurs gegaan. Nou ja, eindredactrices om precies te zijn. En onze vormgevers zijn al bezig om de eerste stukken in het format te gieten zodat er begin maart weer een mooi magazine op uw deurmat ligt.

Op de vorige editie kregen we wederom een hoop leuke complimenten binnen van lezers. Daar doen we het voor. Dus we hopen dat we u deze editie wederom weten te boeien met mooie artikelen en interviews, zoals met onze Schaarsbergse Bakker Reijnen en met de kinderen van De Adelaerthoeve. Veel leesplezier!

Carry, Kirsten & Mireille

Oproep jonge gastredacteur

Word jij onze jonge gastredacteur (ongeveer 15-20 jaar)? Houd je van schrijven? Of van interviewen en schrijven? Heb je iets dat je heel Schaarsbergen graag wilt laten weten? Word dan voor de juni-editie van 'Woeste Gronden' onze gastredacteur!

Als gastredacteur schrijf je je eigen artikel. Als je wilt, begeleiden we je hoe je een artikel voor de Woeste Gronden opbouwt met eindredactie en eventueel fotografie.

Heb je al een idee? Email de redactie via: dorpskrantschaarsbergen@gmail.com.

We horen graag je enthousiaste idee voor eind maart 2021!

Foto's gezocht

De redactie van Woeste Gronden is altijd op zoek naar mooie foto's van Schaarsbergen.

We willen graag een beeldbank aanleggen met materiaal dat we mogen gebruiken in de krant.

Wil jij jouw foto's delen? Stuur ze dan naar de redactie via: dorpskrantschaarsbergen@gmail.com.

Graag een resolutie van minimaal 1 Mb, voorzien van titel (onderwerp) en naam fotograaf.

Overweegt u aanschaf van zonnepanelen?
Bij ons, uw lokale leverancier, kunt u terecht
voor een interessant aanbod.

SOLVERDE

Uw partner in energiebesparing!

Walter Slotboom, eigenaar.

026 - 8449351 of 06 43804898
www.solveerde.nl
info@solveerde.nl

Een prachtig "design"
glaskunstwerk voor uw
interieur of cadeau loop
gerust eens binnen.

Of volg een gezellige
workshop glasfusing,
ter kennismaking 20%
korting.
Workshops onder bege-
leiding van kunstenaar
ad van dingenen
Kijk op de website voor
meer informatie.

bakenbergseweg 242a
6816 pc arnhem
ad@addsign.nl
www.addsign.nl
06-45403485

ad van dingenen
art & design

Femke Nout

Antiekrestauratie & meubelstoffering

- Sinds 1947
- Ruime collectie indoor en outdoor stalen
- Altijd prijsopgave vooraf
- Informeert u eens naar de mogelijkheden

Ook kussens voor boten, caravans en loungesets!

026-3333500
06-46162450

Christiaan de Wetstraat 4a
6861 DL Oosterbeek
info@femkenout.nl
www.femkenout.nl

Sneeuw en goede initiatieven

Dorpsraad
SCHAARSBERGEN

Op 16 januari valt dan toch de eerste sneeuw. Laat het een voorbode zijn van een terugkeer naar normaal - of minstens de hoop dat we elkaar in de nabije toekomst weer gemakkelijk kunnen zien - met sneeuwballen gooien of misschien zelfs van dichtbij inpeperen :-)

Ondertussen zitten uw buurtgenoten niet bij de pakken neer: de nieuwe werkgroep 'Wij zijn in de buurt' heeft dorpsbudget aangevraagd en gekregen. 'Wij zijn in de buurt' organiseert elke vrijdagochtend koffiecafé in het Dorpshuis. Daarnaast heeft deze enthousiaste werkgroep in december Sinterklaas getipt om alle 80-plussers in Schaarsbergen te verrassen met een speculaaspop en een gedicht. In dit nieuwe jaar starten ze met het 'Welkomstpakket' voor nieuwe inwoners én met het organiseren van kinderactiviteiten.

Heeft u zelf een idee voor straat, wijk of dorp? Er is ook in 2021 de mogelijkheid om een dorpsbudget bij de Dorpsraad aan te vragen.

In de middag: helaas is de witte wereld alweer uit beeld geraakt. Zo zal het dorpsoverleg en de ALV van de maand maart waarschijnlijk nog niet in het dorpshuis plaatsvinden. Gelukkig hebben we begin december een succesvolle ALV gehouden op het online-platform van de Dorpsraad in Teams en zonodig kunnen we dit dus op 11 maart op dezelfde wijze herhalen. Ik hoop u dan in ieder geval virtueel te zien. Noteert u donderdagavond 11 maart digitale ALV alvast in uw agenda? De link vindt u op de website: www.dorpsraadschaarsbergen.nl

Bart Loman
 voorzitter a.i. Dorpsraad Schaarsbergen

SCHAARSBERGEN SCHOON

Prik je mee?

Zaterdag 20 maart om 10 uur verzamelen op de hoek bij Bakker Reijnen (Kemperbergerweg). Er zijn vuilniszakken en prikstokken aanwezig.

Eigen handschoenen meenemen is handig.

Prik gezellig een uurtje mee om het zwerfafval in de bermen van Schaarsbergen samen op te ruimen! Welkom. Voor informatie: Yolanda Bosman, Christien van Kerkhoff of Jeannette de Vries, telefoonnummer 026 - 442 4460 (houd eventuele lockdown in de gaten).

Genieten van de zon!

Schaarsbergse professor wijdt leven aan zonne-energie

Door Carry Maarse

“Zonne-energie vind ik een uitermate charmante manier van energieopwekking!”

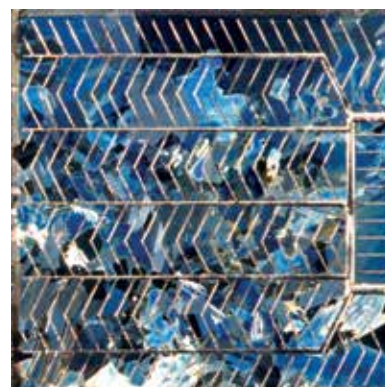
Emeritus Prof. dr. ir. Ronald van Zolingen (1951) is één van de eerste bewoners van één van de 52 patiowoningen op Schaarsbergen. Nadat hij in 1968 zijn HBS-B haalde op het Christelijk Lyceum aan de Utrechtseweg in Arnhem, trok hij naar Eindhoven. Daar werd hij pionier op het gebied van zonne-energie. Deze middag leer ik veel over de lange adem die nodig is om energieopwekking uit de zon op grote schaal mogelijk te maken.

Schoon kwartzand als basis

Toen Ronald van Zolingen in 1974 als ingenieur afstudeerde was het zonnecelproject op de TU Eindhoven net van start gegaan. In 1980 promoveerde Ronald op het gebied van opgedampte siliciumlagen voor toepassing in zonnecellen. Silicium? “Ja, silicium wordt gewonnen uit schoon kwartzand afkomstig uit bijvoorbeeld Noord-Noorwegen. Silicium heb je nodig voor de ontvangst en omzetting van zonlicht in elektriciteit.”

De zonnecel

Wat vind jij zo mooi aan zonnecellen? “De opwekking van elektriciteit met zonnecellen is met de huidige technologie heel eenvoudig geworden. Je hebt hier de zonnecel (zie foto hieronder). Dit is één van de eerste Helmondse zonnecellen uit 1982. Zonlicht valt op de cel en dan komt er direct elektriciteit uit.

Dat is een uitermate charmante manier van energieopwekking. Er komt geen CO₂ bij vrij, je hebt geen draaiende delen, vrijwel geen onderhoud, geen lawaai en het is heel makkelijk te integreren in de gebouwde omgeving.”

Sterk team

Ronald begon zijn werkende leven bij de grote holding Holec. “Holec was eind jaren '70 geïnteresseerd in het zonnecelproject van de TU Eindhoven. In 1979 heeft Holec ‘Holecsol Systems’ opgericht met als doel de verkoop van zonnenergiesystemen. In de beginjaren moest er echt geld bij. Holec wilde ook een eigen fabriek voor de productie van zonnecellen en -panelen. Dit werd de fabriek Holecsol Components in Helmond.” Ronald heeft leiding gegeven aan de technische realisatie van deze fabriek.

Ronald legt uit: “Rond 1980 is een aantal technologieën voor de fabriek naast elkaar gezet. Er is toen de keuze gemaakt om een deel van de technologie uit Amerika te halen en een deel zelf te ontwikkelen met een klein technisch

team. Het grote voordeel was dat ik twee van mijn afgestudeerden mee kon nemen naar Helmond. Wij drieën waren goed op elkaar ingespeeld.” Op mijn vraag hoeveel uren hij in een week maakte, antwoordt Ronald: “Weken van 55-60 uren waren normaal”. In september 1981 werd de eerste paal voor de fabriek geslagen en in mei 1982 werden de eerste Nederlandse zonnecellen geproduceerd. Ronald stond aan de wieg van het creëren van zonneceltechnologie en -systemen in Nederland.

“Dat ging niet meteen om de zonnepanelen die we tegenwoordig veel op onze daken leggen. Nee, de oorspronkelijke markt in Nederland bestond uit bakens en boeien die op zee worden gebruikt, uit kleine systeempjes voor volkstuinhuisjes en andere recreatiecomplexen en uit drinkwaterbakken voor vee. En rurale elektrificatie voor derdewereldlanden.” De activiteiten van Holecsol werden door Shell overgenomen en zijn later onder de naam Shell Solar Energy BV voortgezet.

Jaren '90: 100 woningen met zonne-energie

Vanaf 1982 heeft Ronald zich intensief beziggehouden met de verhoging van het rendement van zonnecellen en -panelen. Na 1991 heeft Ronald mede de basis gelegd voor de systemen met zonnepanelen op daken zoals wij die nu kennen. “De KEMA in Arnhem heeft nog een belangrijke rol

Ronald met zonnepaneel in de fabriek in Helmond, 1998

gespeeld op het vlak van bliksemtesten: de zonnepanelen en de bijbehorende apparatuur moest gewoon doordraaien na een forse onweersbui.” aldus Ronald. “Om een tiental woningen met de toen nog heel dure zonnepanelen te financieren daar vind je nog wel een elektriciteitsbedrijf voor en de overheid zelf. Maar als je naar duizenden woningen op zonne-energie wilt gaan, is kostenreductie essentieel. Mijn baas Jan van Rooijen zei in 1991: “We zouden eigenlijk de stap naar 100 woningen moeten maken.”

Economische Zaken raakte geïnteresseerd

“Samen met ECN (Petten) hebben we een plan opgesteld. ECN had een kantoor in Utrecht waarin ook het projectbureau energie-onderzoek (PEO) van Economische Zaken (EZ) huisde. PEO raakte zeer geïnteresseerd in onze benadering. Zo werden ook andere partijen zoals bouwbedrijven, energiedistributiebedrijven en de overheid betrokken.”

“Wat er toen gebeurde, is dat we een convenant hebben opgesteld waarin een aantal partijen zich verbonden hebben aan het gezamenlijke doel om het aantal woningen met zonne-energie te laten toenemen.” Ronald hielp het eerste Nederlandse ‘PV-convenant’ (1997) tot stand te brengen. In 1997 ontving hij mede hiervoor de eerste NOVEM NOZ-PV-prijs.

Dow Chemical Energieprijs

Wat een trots moet jij gevoeld hebben dat dit allemaal van de grond kwam! “Ja. Je zat aan de ene kant met technologische kwesties en aan de andere kant met beleidsmatige zaken. In die eind jaren '90 heb ik veel vergaderd.” In 1998 ontving Ronald de Dow Chemical Energieprijs! “Dat is wel een bijzondere onderscheiding”, zegt Ronald rustig.

Hoogleraarschap

“Veel van mijn werkende leven bestond uit de ontwikkeling van zonneceltechniek. Vanaf 1986 heb ik een bescheiden aantal uren college gegeven op het gebied van zonnecellen en -energiesystemen. Toen ik in 2001 benoemd ben tot deeltijdhoogleraar aan de TU

Eindhoven, besteedde ik de ene helft van mijn tijd aan onderwijs en de andere helft aan onderzoek.”

2020: 1 miljoen woningen met zonne-energie

“In 2020 is de miljoenste woning met zonne-energie gerealiseerd, wat ongeveer inhoudt dat in Nederland 1/8 deel van de woningen al elektriciteit betreft uit de zon. “De laatste jaren is het hard gegaan. Als je kijkt naar het totale elektriciteitsverbruik in Nederland (woningen, industrie en kantoren samen) dan wordt in totaal 6% hiervan geleverd door zonne-energie. In Nederland is de jaarlijkse omzet aan zonne-energiesystemen nu zo'n €3 miljard!”

“Bij Shell ben ik in 2007 met pensioen gegaan. Hierna ben ik nog een tijd actief geweest op de TU Eindhoven. En ik hoop eind 2021 nog een deel van een boek af te kunnen ronden. Dan is het wel zo'n beetje klaar”, aldus de energieprofessor. “Maar ik blijf alle ontwikkelingen in duurzame energie zeer nauwgezet volgen.”

Dit artikel krijgt een vervolg in de Woeste Gronden van september. De auteur zal dan meer ingaan op de ontwikkeling van duurzame energie wereldwijd en wat mensen zelf kunnen doen.

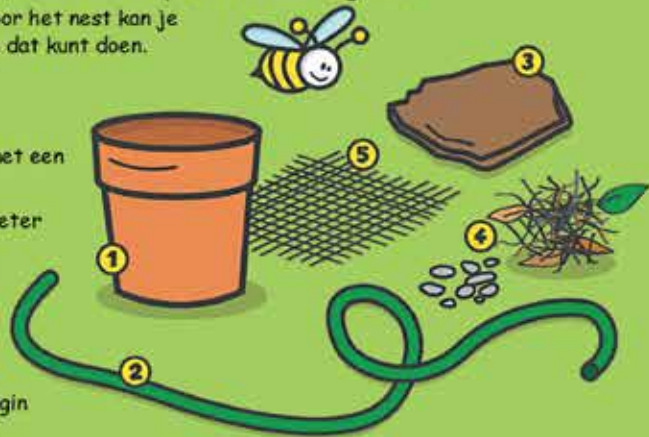
Bouw je eigen hommelpot

Hommels zijn één van de belangrijkste bestuivers in onze tuin. Maar wist je al dat er wereldwijd wel 250 verschillende soorten hommels zijn en dat je hier in Schaarsbergen meer dan 15 soorten kunt tegenkomen? En wist je ook al dat een hommels niet zoals bijen in een korf of holle boom woont, maar meestal op of vlak onder de grond?

Om de hommelskoningin te helpen met een goede plek voor het nest kan je zelf een hommelpot bouwen. Hieronder de uitleg hoe je dat kunt doen.

wat heb je nodig?

- 1 Een grote bloempot (meer dan 20cm in diameter) met een groot gat in de bodem
- 2 Een stuk tuinslang van 30-50 cm lang met een diameter groter dan 18mm
- 3 Een stuk leisteen of een andere platte steen. Een passende bloempotschotel mag ook. Deze wordt het dak van de hommelpot.
- 4 Een handjevol nestmateriaal. Het allerbeste is een oud muizenest. Beetje vies maar dat vind de koningin super! Wel met handschoenen oppakken en daarna goed je handen wassen!
- 5 Een stukje fijn (kippen)gaas

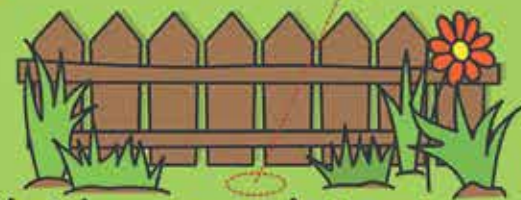

zoek een goede plek

Zoek een geschikte plek in de tuin. Let op: hommels houden niet van zon, dus zoek een plekje in de schaduw.

Langs een heg, aarden wal of hek is perfect!

Het moet wel een droog plekje zijn, er moeten geen plassen blijven staan.

het bouwen van het nest

Knip het gaas net iets groter dan de opening van de bloempot

Vouw de randen om zodat het vierkantje straks onder de bloempot past en het dan iets van de grond komt

Knip 30-50 cm van de tuinslang en maak er aan één kant om de 5 cm gaatjes in. Dit wordt de onderkant van de tunnel naar de pot en door die gaatjes kan het regenwater weg waardoor de tunnel ook met regen gebruikt kan worden.

Graaf een gleuf naast de plek waar de pot komt en plaats het stuk tuinslang erin met de gaatjes naar beneden. De uiteinden moeten boven de grond uitkomen.

Plaats het gaasstuk zo dat de bovenkant van de grond af is en leg het muizenestmateriaal erop. Als je geen muizenest hebt kan je ook een beetje stro en droog mos gebruiken met eventueel wat muizenkeutels. De geur daarvan is voor de koningin een teken dat het een goede plek is voor een nest.

Plaats de pot over het gaasbedje en druk hem iets in de grond. Bedek de tuinslang met aarde zodat alleen de ingang nog boven de grond uitsteekt

Leg een paar kiezelsteentjes rondom het gat en leg de platte steen of de schotel er bovenop. Zo kan er lucht circuleren in de pot.

Nu is je hommelpot klaar voor bewoning!

Bakker Reijnen bakt door!

Door Kirsten Leijnse

Bakkerswinkel Reijnen op de Van Lawick van Pabststraat gaat sluiten. Het goede nieuws? Gelukkig geldt dit niet voor de bakkerij in Schaarsbergen. Toch leek ons dit een goede gelegenheid om de bakker van Schaarsbergen te vragen naar het wel en wee van beide bakkerijen. Een interview met Ronnie Reijnen, die samen met zijn vrouw Wendy de bakkerij runt.

Ruim 70 jaar bakkerij Reijnen

De vader van de huidige bakker begon in 1949 in de bakkerij waar voor die tijd ook al een bakkerij gevestigd was. "In Schaarsbergen waren in die tijd wel drie bakkers. De bakkerijen waren toen kleinschaliger, de bakkers bakten minder brood per bakkerij", legt Ronnie uit. "Ik werk sinds 1977 in de bakkerij, mijn broer Stephan werkte er toen al. In 1985 kochten we de winkel in de Van Lawick van Pabststraat, mijn broer Stephan en zijn vrouw Josita runnen die sindsdien. Hij is inmiddels 69 en wil graag stoppen. Het pand is verkocht, maar helaas hebben we geen nieuwe bakker kunnen vinden."

Welke invloed heeft het verdwijnen van bakker Reijnen in de Van Lawick van Pabststraat op de vestiging hier aan de Kemperbergerweg?

"De bakkerij aan de Kemperbergerweg bakte ook het brood voor de Van Lawick van Pabststraat. Er zal dus wel iets minder gebakken worden, maar er is nog werk genoeg. Naast het brood dat in de winkel verkocht wordt, leveren we ook aan het Openluchtmuseum, Moscowa, Hotel Groot Warnsborn en verschillende campings in de buurt. Verder stopt mijn broer ook niet helemaal, twee dagen in de week komt hij ons versterken in Schaarsbergen."

Wat is de uitdaging waar bakker Reijnen voor staat in deze tijd?

"Wij willen de winkel in Schaarsbergen voorlopig nog voortzetten en gezond houden. Schaarsbergen lijkt een uithoek maar we hebben een grote en vaste klantenkring in het dorp en daarbuiten. Sinds de coronaperikelen merken we dat er zelfs meer mensen naar de winkel komen. Het is rustiger dan in de supermarkt en je kunt buiten wachten tot je aan de beurt bent. Veel mensen vinden dat nu fijn. De grotere klanten waaraan wij leveren zijn uiteraard voor een deel weggefallen. Hopelijk gaat dat straks weer gewoon beginnen."

Om de winkel aantrekkelijk te houden blijven we innoveren, zoals nieuwe broodsoorten bedenken. Vroeger bakten we eigenlijk alleen wit en volkoren, tegenwoordig steeds meer andere typen brood. Bijvoorbeeld de 'Kärnter walnotenbol' die we tegenwoordig verkopen. Die proefden we ergens in Oostenrijk en zijn we eenmaal thuis ook gaan maken."

Wat vind je mooi aan dit werk en wat is minder leuk?

"Het werk is heel divers, iedere dag maak je andere dingen en voor feestdagen komen daar weer andere producten bij. Bovendien is brood een 'levend' product. Het resultaat is iedere keer weer anders. Soms mislukt er ook bij ons gewoon wat. Ik maak zelf het liefst banket en aparte broodsoorten. Dat is door de jaren heen echt veranderd, vroeger maakten we een paar broodsoorten en veel gebak. Het aantal broodsoorten is enorm toegenomen, maar we maken veel minder banket. Dit komt omdat

ook in de supermarkten tegenwoordig taart en gebak te koop is. Daarnaast speelt de aangepaste wetgeving rondom hygiëne hierin een grote rol. Taart moet heel exact worden gekoeld en veel eerder worden weggegooid. We maken nog wel slagroomgebak, maar voornamelijk op bestelling." Tijdens ons gesprek gaat de telefoon; een bestelling voor een chipolataart. Een specialiteit van Reijnen.

"Wat ook erg veranderd is, en niet te goede, is de administratieve verplichting. Gewoon eens experimenteren met een nieuw product is veel moeilijker dan vroeger. Ook zijn er strenge regels rondom koeling, bewaring en levering. Alles moeten we bijhouden en kunnen laten zien."

Een ander nadeel van het bakkersberoep zijn de pittige werktijden. "Ik ga 's avonds rond tien uur naar bed en moet er dan om half twee 's nachts uit om te gaan bakken. 's Middags ga ik altijd

een paar uur slapen, anders is het niet vol te houden, 70 tot 80 uur in de week is heel normaal." Het is hierdoor ook lastig personeel te vinden voor de bakkerij. Ronnie is blij dat hij een tweede bakker heeft gevonden, maar ook deze jongen ziet het bakken als een tijdelijke baan. "Zelf wil ik nog wel zes of zeven jaar doorgaan, maar het is de vraag of Schaarsbergen daarna nog een bakker zal hebben."

Is er iets dat jullie tegen alle Schaarsbergers willen zeggen?

"Blijf vooral naar onze winkel komen!"

Een rondje door de bakkerij

Na het interview volgt een rondleiding. Achter de winkel blijkt zich een ruime bakkerij te bevinden: een kelder waar gebak wordt gemaakt, een grote ruimte waar brood en broodjes worden gemaakt en enorme ovens voor tientallen broden. Onder de tafels staan bakken met melen, zaden, pitten en noten. "De bakkerij is moderner geworden. Vroeger ging alles met de hand. Ovens zijn tegenwoordig voorgeprogrammeerd en passen zelf de temperatuur aan zodat brood precies goed wordt gebakken. 's Morgensvroeg beginnen we met het gewone brood, daarna speciaalbrood en meer gewoon volkoren. Vervolgens zijn broodjes, koek en gebak aan de beurt", aldus bakker Reijnen.

Na een uur verlaat ik het pand met een verse cake, die wordt thuis enthousiast ontvangen. "Hmmm lekker, mogen we nog een plak?"

Bakker Reijnen met zijn vrouw aan het werk in de bakkerij

Landgoed Hotel Groot Warnsborn

-nèt even meer, zowel zakelijk als privé!-

In uw "achtertuin" bevindt zich op Landgoed Warnsborn een uniek hotel-restaurant. U kunt daar behalve een kopje koffie of thee met eigengemaakt appelgebak ook terecht voor uw (verjaardags)feestje of (huwelijks)diner! Kortom: wandel eens binnen en check de vele mogelijkheden.

Zo heeft bijvoorbeeld iedere ruimte haar eigen privé terras, zodat u bij mooi weer ook uw diner op het besloten terras kunt geven. Daarnaast zijn de authentieke gewelvenkelders geheel gerestaureerd en geschikt gemaakt voor een besloten feestje of High Tea of voor bijvoorbeeld een wijn-spijs of zelfs een bier-spijs workshop!

www.grootwarnsborn.nl

Mijnhart

UITVAARTVERZORGING

24-uurs opbaarkamers in
Oosterbeek en Wageningen

Rouwcentra:

Utrechtseweg 220, 6862 AZ Oosterbeek
Kamperdijklaan 6, 6866 BR Heesum
Generaal Foulkesweg 50, 6703 BT Wageningen
Thorbeckestraat 1, 6828 TS Arnhem

Telefoon 026-333 30 29

info@mijnhartuitvaartverzorging.nl
www.mijnhartuitvaartverzorging.nl

KEES PLUIM
autokeuringen

WWW.apk2keuringen.nl

Op onze website kunt u online een afspraak maken

Deelenseweg 30-1
6816 TS Arnhem

Tel. 026-4431131
info@keespluim.nl

Alleen keuringen en geen reparaties, dus onafhankelijk

Coupeuse

Verander- en herstelwerk
of kleding op maat.

Greet Gerritsen Meesters
van Goghstraat 71
Arnhem - 0264460555
m.w.meesters@zonnet.nl

Op zoek naar de bergen van Schaarsbergen

Door Geuch de Boer

In mijn vorige woonplaats Leiden vormde de historische binnenstad het dagelijks decor waarin voor mij verhalen over de geschiedenis van de stad zichtbaar waren. De plek waar de geuzen tijdens de Tachtigjarige Oorlog beladen met hutspot, haring en witbrood de stad binnenvoeren en een einde maakten aan de Spaanse belegering lag om de hoek. Eeuwenoude gebouwen en grachten ben ik in Schaarsbergen niet tegengekomen, fraaie landschappen daarentegen des te meer. Landschappen kunnen, meer of minder gedetailleerd, de geschiedenis van een plek vertellen.

Op de terugweg van school, heuvel op en heuvel af fietsend, vroeg ik mij af welke van de bulten nou eigenlijk de Schaarsbergen zijn. De naam Schaarsbergen zelf kwam me op het eerste gezicht niet onlogisch voor. Want hoe zat het ook al weer? De Veluwe is gevormd tijdens de voorlaatste ijstijd - ruwweg 250.000 tot 125.000 jaar geleden - toen het Scandinavische landijs zich naar het zuiden toe uitbreidde. Als een gigantische bulldozer schoof

het ijs enorme pakketten zand, grind en zwerfkeien voor zich uit. In warmere perioden kwam het ijs tot stilstand of trok het zich terug. De opgestuwde heuvels bleven achter. Tijdens warmere perioden smolt het gletsjerijs. En behalve smeltwater stroomden ook grote hoeveelheden zand en grind over de rand van de stuwwallen naar beneden. Aan de voet ervan, in de zogeheten smeltwatervlakte, kwam het materiaal tot bezinking.

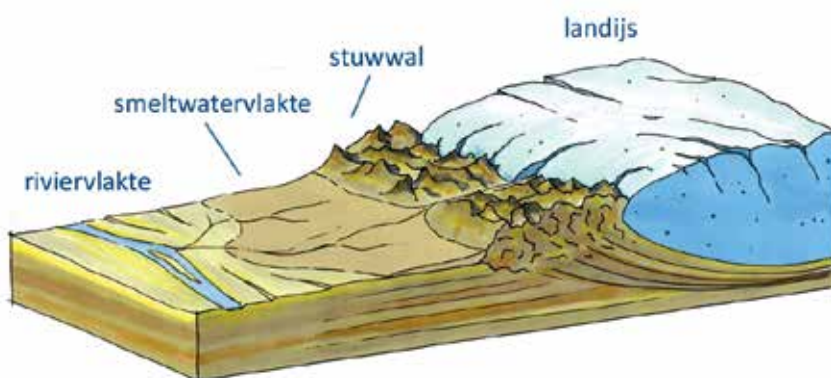

Uitsnede van een digitale hoogtekartaat van de omgeving van Schaarsbergen (bruin is hoog, blauw is laag). (bron: AHN)

Bergen rondom Arnhem

Omdat het landijs tot halverwege Nederland reikte, kent juist de omgeving van Arnhem aanzienlijke hoogteverschillen. Een Nepalees zal er vermoedelijk vertwijfeld naar zoeken, maar voor de vroegere bewoners bood de zuidflank van de Veluwe voldoende reliëf om hier heuse 'bergen' te onderscheiden. Kijk de kaart van de omgeving van Arnhem er maar op na: de Menthenberg, Bakenberg, Waterberg, Sterrenberg, Galgenberg en nog verschillende andere - en dus ook Schaarsbergen.

Het merendeel van deze bergen (Menthenberg, Bakenberg, Sterrenberg) verwijst naar hogere delen van de Arnhemse stuwwal. Schaarsbergen vormt hierop een duidelijke uitzondering. Het dorp ligt namelijk niet op de stuwwal, maar in de lager gelegen smeltwatervlakte. In tegenstelling tot de reliëfrijke stuwwallen, ontbreken in deze smeltwatervlakte uitgesproken hoogteverschillen. De bergen van Schaarsbergen hebben dus niet te maken met een stuwwal. Waar komt de naam dan wel vandaan?

Blokdiagram

De Schaars Bergen

De naam Schaars Bergen is terug te vinden op een kaart van Nicolaes van Geelkercken uit 1629. Deze landmeter annex kaartenmaker uit Leiden, was twee jaren daarvoor door het Hof van Arnhem in dienst genomen en had grote delen van de Veluwe in kaart gebracht. Op zijn kaart vormen de Schaars Bergen een langgerekte rij, ogenschijnlijk zandige bulten, die van het noordoosten naar het zuidwesten loopt. Ter hoogte van de Kemperberg maakt de zandrug een bocht om vervolgens naar het noordoosten in de richting van Deelen te lopen.

Dat de zandrug geen cartografische versiering is van de 17e eeuwse kaartenmaker blijkt wanneer we andere kaarten bekijken. Zo vermeldt ook de topografische kaart van 1850 een smalle rug met de naam De Schaarsbergen. Overigens heet de zandrug die vanaf de Kemperberg richting Deelen loopt - als ware het een stripalbum van Lucky Luke - de Zwarte Bergen.

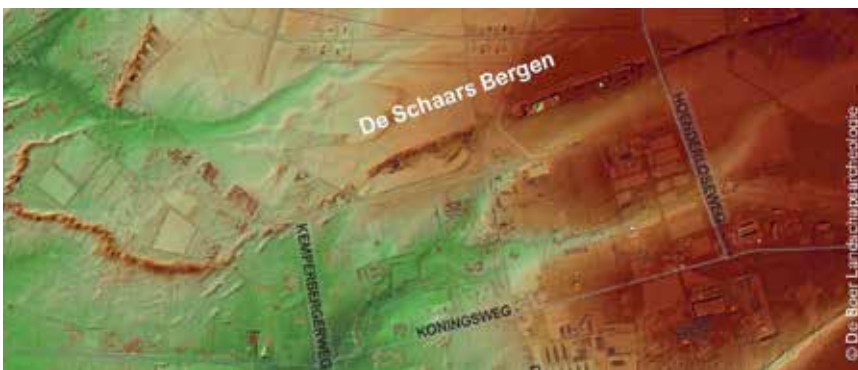
Ruim vier kilometerslange zandrug

Ook op actuele hoogtegegevens zijn de Schaarsbergen te zien: ze vormen een meer dan vier kilometer lange, smalle zandrug. De rug is ongeveer 100 meter breed en steekt tot 5 meter boven het omringende landschap uit. Hij vormt globaal de zuidelijke begrenzing van het vliegveld Deelen. Op een aantal plekken (ter hoogte van de kruising met de Deelenseweg en de Hoenderloseweg) lijken in de zandrug doorgangen te zijn uitgegraven. Tijdens WOII

Uitsnede van de kaart van Nicolaes van Geelkercken.

Detail hoogtekaart.

maakten de Duitsers overigens dankbaar gebruik van de zandrug. Op verschillende plekken werden opstelplaatsen voor jachtvliegtuigen ingegraven in de zandrug ('splitterboxen'). Het zandlichaam beschermde de Duitse vliegtuigen tegen geallieerde granaat- en bominslagen.

Voor wie het Nationale Park Hoge Veluwe wel eens via de ingang aan de Koningsweg binnenkomt: zo'n 500 meter voorbij de ingang, nadat de weg een bocht naar links maakt, trap je een of twee versnellingen lichter en rijd je over de zandrug. Aan je rechterhand liggen de Schaars Bergen, het deel aan je linkerhand heet de Kemperberg.

Stuifduinen

Hoewel de zandrug een natuurlijk fenomeen is, heeft het ontstaan ervan een menselijke

oorzaak. Doordat de bevolking vanaf de vroege middeleeuwen flink toenam, werd de druk op het natuurlijke landschap steeds groter. Bomen werden gekapt voor bouw materiaal of brandstof en bossen maakten plaats voor heidevelden.

De onvruchtbare zandgronden waren niet geschikt voor akkerbouw. Op een paar plekken lagen kleine landbouwenclaves: o.a. Kemperberg, Terlet, Deelen en (Oud-) Reemst. Kleine clusters van enkele boerderijen met akkers rondom de nederzetting te midden van de uitgestrekte heidevelden ('woeste gronden'). Om de bodemvruchtbaarheid van de akkers op peil te houden werden de plagen, die op de omliggende heide werden gestoken, vermengd met schapenmest als bemesting op de akkers gebracht.

Daar waar door overbegrazing of afplaggen de beschermende vegetatie verdween, kreeg de wind vat op het zand en ontstonden zandverstuivingen. Bij een van deze verstuivingen is de langgestrekte duinrug de Schaars Bergen ontstaan.

Dorp op woeste gronden

Tot in de negentiende eeuw bepaalde uitgestrekte heidevelden en zandverstuivingen het beeld van het Arnhemse Veld. Tegen het einde van de negentiende eeuw werd de heide op grote schaal beplant met (naald)bossen, waarmee en passant de zandverstuivingen werden beteugeld.

De oude schaapsdriften en de wirwar aan oude zandpaden, die kriskras over de hei liepen, verdwenen en maakten plaats voor enkele rechte en verharde wegen (o.a. Deelseweg, Kemperbergerweg, Koningsweg). Verder werden rond 1850, ter hoogte van de kruising Kemperbergerweg / Koningsweg enkele ontginningsboerderijen gesticht. Het voorheen vrijwel lege gebied raakte bewoond. Met de bouw van twee scholen (1862 en 1864) en de kerk (1868) ontstond de huidige 'brink' bij de Kemperbergerweg.

Besluit

Tot zover de herkomst van Schaarsbergen. Het dorp blijkt vernoemd naar een middeleeuwse zandrug, die Van Geelkercken vastlegde op zijn kaart uit 1629. Het eigenlijke dorp Schaarsbergen zou pas tweeënhalve eeuw later ontstaan tijdens de ontginning van de woeste gronden.

de lekkerste pannenkoeken

DEN STROOPER

PANNENKOEKEN

Koningsweg 18 (Hoek Kemperbergerweg) Arnhem - Schaarsbergen

T. 026 35 16 987 • E. mail@denstrooper.nl

www.denstrooper.nl

Bij Stal Mansour kunt u veel leuke en leerzame dagcursussen volgen, bijvoorbeeld: uw eigen paard als politiepaard, de minimencursus, vrijheidsdressuur en paardrijden zonder angst. We hebben mooie en diverse rijfaciliteiten: 2 binnenmaneges, twee buiten rijbanen en een cross-bos. Een gezellige foyer en terras, waar u lekker kunt eten en drinken.

Stal Mansour

Meer dan een manege

Cursussen en workshops
Hoge Veluwe struinritten
Unieke groeps- en bedrijfsuitjes
Ponykampen en kinderveestjes
Trompetterkorps te paard
Bed and Breakfast voor paarden

De eerste manege van Nederland die het keurmerk Paardenwelzijn kreeg.

www.mansour.nl

Stal Mansour - Kemperbergerweg - 793 - 6816 RW Arnhem - 026 442 30 06 - Info@mansour.nl

Vrij als een vogel

Door Dick Zutt

“Free as a bird... is the next best thing to be”, zongen The Beatles en we schrijven 1995.

Ik luister in de auto naar ‘Denk aan Henk’ op 3FM. Henk is net terug uit Londen van de officiële press-release rondom The Beatles Anthology in The Abbey Road Studios. Diep onder de indruk van deze plek waar muziekgeschiedenis is geschreven, start hij de nieuwe Beatles single in. Twee korte doffe klappen, onmiskenbaar Ringo. Ik weet dat in de studio z’n drums altijd bedekt werden met theedoeken om dát specifieke geluid te bereiken. ‘Free as a bird’ begint daarna met de huilende slidegitaar van George die me introduceert en meeneemt tot aan het vocale deel.

En dan gebeurt het... vanuit de hemel klinkt de stem van John samen versmolten met die van Paul in deze wereld. The Beatles are back, tenminste... in de studio. Ik ben geëlektrificeerd en als door de bliksem getroffen, net als Henk Westbroek. Hij draait de plaat tegen alle regels in nog een keer en

voor zover ik weet is dit de eerste en enige keer dat dit op een nationale radiozender plaatsvindt.

Vrij als een vogel vlieg ik vooruit in het nu. In januari doen wij altijd mee aan De Nationale Vogeltelling, georganiseerd door De Vogelbescherming samen met SOVON Vogelonderzoek Nederland. De telling levert een momentopname van vogels die in winterse tuinen worden gespot. Het is hartstikke leuk om in een weekend een half uur uit het raam te kijken met de opdracht om vogels te tellen in de tuin. Van tevoren kun je plaatjes van de meest voorkomende soorten downloaden voor de afvinklijst (woordgrap!) om je voor te bereiden. Het moeilijkst van de telling is om te bepalen of een individuele vogel zich vaker laat zien of niet. De vraag is: ‘Had ik deze al of is dit twee keer *Free as a bird?*’. Daarom is de opdracht ook om af te vinken hoeveel vogels van een soort je TEGELIJKERTIJD waarneemt.

Wij waren laatst bij onze buurvrouw Marianne en zij heeft

regelmatig een sperwer in haar tuin. Onopvallend op een boomtak gezeten wacht de vogel rustig af tot een koolmees het voerstation bezoekt. Dan voltrekt zich een harde werkelijkheid, beter bekend als De Natuur. Wat tellen aangaat heeft Marianne het makkelijk: sperwer +1, koolmezen -1, zo gaat dat.

Wij zelf tellen diverse soorten mezen, maar de meest voorkomende soort is de Siamees, twee stuks. Siamezen staan alleen niet genoemd op het te downloaden voorbeeldlijstje en daar moeten we toch eens achteraan. Ze vangen eigenlijk alleen maar muizen, vogels zijn veel te snel. Dat zal vast helpen bij het opnemen in de lijst van mezensoorten van De Vogelbescherming. Ik hoop het.

Ex-topatleet Marko Koers gaat het bos in met zijn burens

“Wie niet beweegt, staat stil”

Door Johan Kloosterboer

Marko Koers behoorde eind jaren negentig tot de allerbesten ter wereld op de 800 en 1500 meter atletiek. Hij is negenvoudig Nederlands kampioen en heeft nog altijd het nationaal record in handen op de 1000 meter outdoor en de Engelse mijl indoor. Koers nam driemaal deel aan de Olympische Spelen en wist hierbij eenmaal door te dringen tot de finale. Tegenwoordig woont hij met vrouw en kinderen in Schaarsbergen en is hij werkzaam als vitaliteits- en performance-coach.

“Vrij snel na mijn topsportcarrière ben ik daarmee begonnen. Ik help bedrijven bij het opzetten en uitvoeren van gezondheidsprogramma's voor medewerkers. Zo geef ik advies over zaken als bewegen, voeding, slapen, ontspannen, focussen en presteren onder druk. Tijdens de workshops gaat het ook over samenwerken, voor elkaar door het vuur gaan en over het optimaal benutten van elkaars krachten. Het doel is dat de deelnemers zowel mentaal als fysiek gezonder worden. Dat is goed voor henzelf, ze voelen zich fitter en zitten lekkerder in hun vel, en het is goed voor de baas want er wordt beter gepresteerd. Belangrijk is om bij alles wat je doet kritische vragen te stellen. Krijg ik hier energie van? Kost dit me energie? Kan ik energielekken dichten en zo

niet: kan ik er iets tegenover zetten om het te compenseren? En ook belangrijk, vooral als je zittend je werk doet: neem elk uur een korte pauze, al is het maar een paar minuten. Ga even lopen, drink iets, maak een praatje met een collega. Het stimuleert je brein, het maakt je stressbestendig en het ontspant. Wie niet beweegt, staat stil. En stilstand is achteruitgang.”

Sportprogramma's

Daarnaast verzorgt Koers ook sportprogramma's voor het bedrijfsleven. Zo heeft hij voor Samsung met tientallen van hun klanten en relaties toegewerkt naar halve marathons in onder meer Valencia, Parijs en Gotenburg. “Ik organiseer en regel dan alles, bereid de deelnemers zorgvuldig voor en stel zo nodig

ook een begeleidingsteam samen. Toen ik topsporter was stond iedereen altijd voor mij klaar, nu zijn de rollen omgekeerd.”

Shock

En toen werd het maart 2020. Opdrachten werden ingetrokken, al het werk viel weg. “Bedrijven stonden ineens in een shockstand, een overlevingsmodus. Drie maanden lang had ik geen werk, maar ik ben niet in paniek geraakt. Dat raak ik eigenlijk nooit. Opeens was er veel meer tijd om samen met het gezin door te brengen. Dat was heerlijk. Na de zomer is het werk weer op gang gekomen. De gezondheidsprogramma's verzorg ik nu online, vanuit huis. Met tien poppetjes voor m'n neus op het beeldscherm. En dat werkt best goed eigenlijk. Sterker nog: ik merk dat de deel-

nemers opener zijn doordat ze zich thuis in hun eigen omgeving bevinden. In een zaal vol collega's ben je doorgaans toch wat voorzichtiger.”

Keukentafel

Meer dan ooit hebben bedrijven nu gezondheidsprogramma's nodig. Veel mensen werken thuis, letterlijk achter de keukentafel. Hoe blijf je dan scherp, fit en gezond? “Onder normale omstandigheden is die keukentafel toch de plek van gezelligheid, ontmoeting en ontspanning. En nu is het opeens die kloteplek waar je voor je baas tien-duizend dingen moet doen en die vol ligt met paperassen en rotzooi. Zorg in elk geval dat je na werktijd alles opruimt. Uit het zicht, weg met die handel. Mensen vinden het sowieso lastig om hun werk los te laten na een thuiswerkdag.

Op kantoor trek je letterlijk de deur achter je dicht en laat je onderweg naar huis alles van je afglijden.”

Sinds 2011 woont Marko Koers samen met zijn vrouw Lotte Visschers, dochter Neve (10) en zoon Jhim (7) aan de Scheidiuslaan. “Ons vorige huis stond in Nijmegen, voor het mooie net iets te dicht tegen het centrum aan. Het gezin breidde uit, we hadden meer ruimte nodig. En we wilden dicht bij een bos wonen, dat was een absolute voorwaarde. Toen we hier al een paar jaar woonden kreeg ik een soort déjà vu. Ik ben hier lang geleden toch eerder geweest? Na enig speurwerk kwam ik er achter dat ik tijdens mijn topsportjaren ooit eens een clinic heb gegeven op de school die hier stond.”

Antennes

“Wonen in Schaarsbergen is wonen in de natuur. Je voelt en ziet het elke dag opnieuw als je aan komt rijden: de velden langs de Bakenbergseweg, de bossen er omheen, het uitzicht, de witte boerderij. Als je hier in de natuur staat, sta je er ook meteen middenin, het is geen halfbakken parkje. Door al die meanderende paadjes lijkt het al na een paar minuten of je uren van huis bent. Je komt er makkelijk en snel los van stress en sores. Ook hardlopen doe ik het liefst in een bos. Je zult mij nooit in de stad zien rennen. Vooral vanwege de harde ondergrond, die is onnatuurlijk en geeft onnodig harde klappen. Bovendien moet je er altijd opletten: verkeer, stoplichten, huizen, mensen. De antennes staan op scherp en dat kost energie. Zonde!

“Ook als corona voorbij is, willen we hiermee doorgaan”

In het bos kan ik die antennes uitzetten. Het is wetenschappelijk aangetoond dat je dan je hersens beter oplaadt. Dat rijmt ook met mijn gevoel.”

Fit's Life

Samen zijn Marko Koers en Lotte Visschers vier jaar geleden het trainingsplatform Fit's Life begonnen. Ook Lotte was trouwens een grote naam in de atletiekwereld. Zij veroverde tijdens haar succesvolle carrière acht Nederlandse titels, vier op sprintafstanden en vier op de middellange afstand. Fit's Life

omvat een website, een YouTube-kanaal en een Instagram-pagina met honderden trainingsfilmpjes. Regelmatig worden er nieuwe oefeningen toegevoegd. Sinds vorig jaar gaan Lotte en Marko ook daadwerkelijk met groepjes het bos in. Marko: “We zagen en hoorden op straat wat er speelde. De sportclub is dicht. Wat nu? Buren vroegen ons: hoe doen jullie dat? Hoe blijven jullie fit? Voor we het wisten hadden we onze eerste groep: negen personen, waarvan acht uit onze eigen Scheidiuslaan. Ook als corona voorbij is, willen

we hiermee doorgaan. We hopen het zelfs te kunnen uitbreiden, wat ons betreft in heel Arnhem.” De ‘Schaarsbergen-groepjes’ waarmee ze nu trainen komen samen bij de vijver van Hotel Warnsborn of bij het veldje tussen de Schelmseweg en de Witsenstraat. In zijn werk voor het bedrijfsleven is Koers vooral een inspirator. Hij wordt ingevlogen en vliegt weer uit. Met de trainingsgroepen echter bekommen hij en Lotte zich langdurig om de deelnemers, week in week uit. “Dat heb ik eigenlijk nooit eerder gedaan en maakt het voor mij

Proef op de som

Kirsten Leijnse, zij behoort tot de sportievere redactieleden van Woeste Gronden, heeft in de bossen rondom Hotel Warnsborn meegedaan aan een Fit's Life-training. “Marko begint met een korte introductie en dan gaan we meteen van start. Eerst tien minuten lekker rustig warmlopen in een tempo waarbij nog prima gekletst kan worden. Vervolgens gaan we in groepjes een half uur lang aan de

slag met squatten, lunges, sit-ups, burpees en veel rennen en springen. Fijn aan de training is dat het niet uitmaakt of je superfit bent of wat minder getraind. Iedereen met een beetje conditie kan meedoen en je kunt het zo zwaar of zo licht maken als je wilt. Aan het eind nog even rekken en strekken en dan zit het er alweer op. Een goed begin van mijn zondag!” Kijk voor meer informatie op fits-life.nl.

Marko en Lotte voor Hotel Warnsborn

interessant. We krijgen veel feedback en we kunnen zien wat wel en wat niet aanslaat.”

Bloed, zweet en tranen

“De wereld om ons heen wil ons vooral doen geloven dat het bij sporten gaat om afbeulen en afmatten en dat je niet echt hebt gesport als je tong niet op je knieën hangt. Daar zijn wij absoluut niet van. Iedereen kan voor zichzelf beslissen hoe ‘hard’ of ‘zacht’ hij wil trainen. Mensen staan de hele dag al in de aanstand. Met sporten is het gebruikelijk om in die modus te blijven staan. Dat willen wij een beetje doorbreken.

Eerst lekker landen in je lijf en daarna gaan we eens rustig kijken wat je nodig hebt, waar je behoefte aan hebt. De insteek is een soepel lijf. Daarbij draait het sowieso veel meer om gevarieerd bewegen dan om sporten. Sterker nog: bewegen is veel belang-

rijker dan sporten. En als je dan alsnog wil sporten is dat natuurlijk prima. Doordat je spieren dan al soepel zijn, zijn ze beter te trainen en bereik je sneller en beter resultaat.”

Use it or lose it

“Als je ouder wordt begint het natuurlijk te piepen en te kraken, ook bij mij. Maar doe wat je kunt. Als corona geen roet in het eten zou hebben gegooid, zou mijn 75-jarige moeder met een groep senioren een wandelreis door Portugal hebben gemaakt. Mijn oma, zij is honderd jaar oud geworden, zat tot het eind van haar leven nog in haar stoel met de handen in de lucht ‘appeltjes te plukken’. Spieren moeten gebruikt worden, anders kwijnen ze weg. Use it or lose it.”

Centrum voor Mindfulness,
Yoga & Bewustwording

Voor volwassenen

- yoga (o.a. hatha, zwangerschapsyoga, 60+, herstelyoga)
- 8-weekse mindfulnessstrainingen (en diverse mindfulness vervolgtrainingen waaronder compassietraining)
- hoogsensitiviteit

Voor kinderen & jongeren

- yoga
- mindfulnessstrainingen

VOOR VITALITEIT EN EEN GEZONDE GEZONDE BALANS IN JE LEVEN!

WEES WELKOM VOOR EEN PROEFLES.

Gezondheidscentrum Gulden Hart | Bakenbergseweg 72 | 6814 MK Arnhem | www.mindfulnessinmotion.nl |

Uw wijkspecialisten in Schaarsbergen

Erwin Broersma
broersma@bmvmakeelaars.nl

Annette Brink
brink@bmvmakeelaars.nl

Marc Bakker
bakker@bmvmakeelaars.nl

Mail of bel ons vrijblijvend!

wonen@bmvmakeelaars.nl
026 355 21 00

Uw huis in Arnhem snel en succesvol verkopen?

(h)eerlijk Buitenleven
totaaltuin

Totaaltuin houdt van buiten leven! Wij leggen tuinen aan die passen bij huis en omgeving. Uw 'groene' toekomst begint pas echt met een tuin die past!

Bestrating van terras, het plaatsen van een kapschuur of enkel het ingraven van een trampoline. Totaaltuin levert maatwerk en kwaliteitsproducten van tuinhout en overige tuinproducten.

Schelmseweg 67 6816 PA Arnhem 026 443 14 74 info@totaaltuin.nl www.totaaltuin.nl

Nieuwsbrief Dorpsraad

De nieuwsbrief van de Dorpsraad Schaarsbergen wordt regelmatig verstuurd. Meestal met informatie die niet kan wachten tot de Dorpskrant. U kunt zich aanmelden via www.dorpsraadschaarsbergen.nl

VINCENT MANDEMAKER

ALLROUND KLUSSENBEDRIJF
voor al uw klussen in en rond het huis

Strolaan 25, 6816 PM Arnhem (06) 42 11 86 32
info@klusbedrijfvincentmandemaker.nl
website: klusbedrijfvincentmandemaker.nl

AUTOBEDRIJF

Ben Pluim

VOOR ONDERHOUD
EN REPARATIE VAN
OPEL

Deelenseweg 30, 6816 TS Arnhem
Tel. 026 - 4423431

**Sleutel &
Slotenservice**

**Inbraak
beveiliging**

- Inbraakwerende veiligheidssloten met SKG keurmerk voor deuren, schuifpuien, ramen en dakvensters.
- Cilindertrekken, de nieuwe inbraakmethode! Vervang uw cilinders voor de nieuwe serie, vanaf € 38,- p.st.
- Buitenverlichting, met schemerschakelaar of bewegingsmelder.
- Alarmsystemen met automatische door-melding naar bijvoorbeeld uw mobiele telefoon.

Muller Techniek Arnhem

*Al meer dan 30 jaar beveiligingsspecialist
Gratis vrijblijvende offerte*

**Bakenbergseweg 11-1
6814 MA Arnhem**

Telefoon (026) 351 06 31

Email info@mtabeveiliging.nl

**POLITIE
KEURMERK
VEILIG
WONEN**

Gouden eieren op Schaarsbergen

Door Carry Maarse

Ergens rond de kortste dag van het jaar sta ik in de kippenren van Janine van de Pol-Manger (ex-dierenartsassistente) aan de Karmelitessenlaan. De kippen zetten hun vlezig poten kalm dichterbij. Hun ontspannen getok geeft me direct een vredig gevoel.

74 kippen in een Kangoo!

Samen met haar grote liefde Harm houdt Janine alweer jarenlang kippen in hun ruime tuin. Harm brengt ons een warme kop thee en we strijken neer in de 'Victoriaanse kas' waar Janine me alles vertelt over de redding van 74 leghennen. "Vorig jaar juni mochten er wel een paar bij" zegt Janine. "Dan kijk ik op marktplaats. Een kippenboer uit Lunteren bood er 40 aan die anders naar de slacht zouden gaan. Veel hadden er nauwelijks nog veren. Ze waren pas een jaar oud. En toch al afgedankt, want ze haalden het quotum van één ei per dag niet meer. In mijn Renault Kangoo reed ik naar Lunteren. Het bleken uiteindelijk 74 leghennen te zijn!

Vastbesloten om ze allemaal te redden, heb ik ze zo goed en kwaad als het ging in mijn auto gezet. Met een tussenstop ben ik naar Schaarsbergen teruggereden. Direct ben ik begonnen met adverteren via Nextdoor. Want zoveel hennen kon ik niet allemaal huisvesten!"

Van productieheden naar knuffelkip

Een aantal kippen zijn door bemiddeling van Janine op zorgboerderijen terechtgekomen. "Zij worden nu dagelijks geknuffeld." Ruim een half jaar later zien de kipjes er al veel beter uit: hun verenpak is aangegroeid en Janine merkt dat de stress hun lijf uit is en ze naar haar toekomen.

Kippendief

"Hier in de tuin lopen 's nachts vossen. Vijftien jaar geleden heeft een vos meer dan de helft van onze kippen doodgebeten. Het was echt schrikken toen ik op een zondagochtend de tuin inliep. Stond ik daar in mijn nachtpon en op mijn klompjes tussen duizenden veren. Ik was in shock. Nu hebben we 's nachts stroom op de hokken, overal tegels onder gelegd en bij de ingang beton gestort. Een vos komt hier nu niet meer doorheen."

Eieren en honing te koop

"Omdat Harm en ik niet alle eieren zelf op kunnen eten, verkoop ik ze dagvers aan een kraampje voor mijn huis. Het loopt heel goed, de honing ook, maar natuurlijk geldt wel: op is op, morgen weer nieuwe!"

De meiden van de Adelaerthoeve

Door Abco Blok

Aan een van de zijwegen van de Koningsweg staat een sprookjesachtige boerderij. De laatste boer was de welbekende Jan Hoogendam die hier vele jaren gewoond heeft met zijn vrouw Maaïke. Zij hadden hun land binnen de hekken van vliegveld Deelen.

Jan en Maaïke Hoogendam waren allebei lid van de Dorpsraad en droegen actief bij aan de gemeenschap op Schaarsbergen. Nu is het Bed & Breakfast Adelaerthoeve en wonen hun kleinkinderen hier: Kaan (17), Isabel (13), Jasmijn (11) en Ilias (9) Türkel.

Binnen de dikke muren van het huis voelen Isabel en Jasmijn zich helemaal thuis. Samen met vader Senol, moeder Simone, twee broers Kaan en Ilias en niet te vergeten hond Lola en drie katten Daan, Loes en Joey.

Isabel

Isabel is 13 jaar oud en ziet haar toekomst al helder voor zich. Zij wil later de huidige Bed & Breakfast Adelaerthoeve

voortzetten. Tijdens het weekend helpt Isabel nu ook al met veel plezier mee. Ze zit in de 2e klas van het Beekdal Lyceum in Arnhem in een HAVO-VWO-klas. Bij Rozet doet Isabel aan 'urban dance', wat ze omschrijft als een mix van streetdance met hip-hop. Eenmaal per week doet ze samen met haar zus Jasmijn aan survivallen. Conditietraining is een vast onderdeel van die sport. Ze leren daar klimmen en allerlei

knopen leggen, die weer gebruikt worden tijdens het klimmen.

Jasmijn

Jasmijn is 11 jaar oud en gek op paarden. Ze heeft les bij Stal Mansour en heeft een Shetlandpony genaamd Rikkie waar ze soms (met haar vriendinnen) mee gaat wandelen. Rikkie is te klein om te berijden. Jasmijn vindt het ook leuk om haar zus te plagen. Hoe? Nou, door stiekem op haar kamer overal

in te zitten neuzen. Of door zonder overleg kleding te lenen. Jasmijn wil na de basisschool naar de middelbare school Aeres in Velp, een praktijkgerichte school waar je les krijgt over omgaan met dieren. Later wil Jasmijn graag met dieren werken, maar hoe precies weet ze nog niet.

Achternaam Türkel

Hun achternaam Türkel klinkt niet Hollands. Hun vader is van Turks-Koerdische afkomst. Op de basis-

school werden ze hier weleens mee geplaagd maar beide hebben hier geen last meer van. Ze spreken geen Turks, ze zijn geheel Nederlandstalig opgevoed. Het leuke van een vader met Turkse roots is wel dat ze een grote familie in Duitsland hebben!

Opgroeien met corona

Op de vraag hoe het is om tijdens corona op te groeien zijn de meiden heel duidelijk: "Nee, echt niet leuk! Alles wat leuk is mag niet:

geen slaapfeestjes, geen logeerpartijtjes, geen kerstdiner op school, niet even shoppen in de stad of zomaar wat drinken. En straks geen eindmusical tijdens het afscheid van de basisschool." Wél werken achter de laptop thuis, dit vraagt om discipline en die is soms moeilijk op te brengen. Gelukkig wonen ze vlakbij hun maatjes op de 'Buitenplaats'. Heerlijk buiten spelen met tien andere vriendjes en vriendinnetjes!

De Adelaerthoeve

Roemruchte geschiedenis

Wie voor de boerderij staat, ziet in één oogopslag dat er iets niet klopt. Een kop-hals-rompboerderij op de Veluwe? Dat moet een vergissing zijn. Met deze constatering komen we direct bij het duistere verleden dat nauw verbonden is met het militaire vliegveld Deelen.

De Duitsers, die meteen in 1940 het militaire vliegveld Deelen bezetten, hebben in 1941 op dezelfde plaats het 120 maal grotere vliegveld 'Fliegerhorst Deelen' aangelegd. Dit werd hiermee in één klap het grootste Duitse vliegveld van Nederland. Vliegveld Deelen werd gebruikt door de Luftwaffe om 's nachts geallieerde vliegtuigen neer te halen. Het vliegveld bestond uit een complex van landingsbanen, bunkers en allerlei andere gebouwen. Eén van die gebouwen is de huidige Adelaerthoeve.

Van vliegtuighangar naar boerderij

Na de Tweede Wereldoorlog werden deze gebouwen door architect G. Markerink van de Heidemij tot boerderijen verbouwd. De Writsaerthoeve aan de Hoenderloseweg, die sterk lijkt op de Adelaerthoeve, is in tegenstelling tot de andere boerderijen pas in 1949 gebouwd.

De Adelaerthoeve deed dienst als verwarmde vliegtuighangar. Het huidige woongedeelte was destijds een ketelhuis om de hangar mee warm te stoken. Gebouwd volgens de 'Heimatschutz Architektur', met het uiterlijk van een boerderij om zo het gebruik ervan te camoufleren. De hal (het huidige schuurgedeelte) was één van de verwarmde hallen waar vliegtuigen, met name 'Messerschmitts', gerepareerd konden worden of bijvoorbeeld werden voorzien van nieuwe motoren.

Als je voor de boerderij staat, kun je nog goed zien dat de ingang breed genoeg was om een vliegtuig in te kunnen rijden. In de bestrating voor de schuur, de voormalige opstelplaats, ligt nog een gebogen witte streep stenen die aangeeft hoe het vliegtuig naar binnengereden kon worden zonder schade op te lopen.

Waar een boerderij normaliter gebouwd is met een staketsel van binten en balken is het schuurgedeelte van de Adelaerthoeve overspannen door zware gelijkde spanten. Een andere significante afwijking is de dikte van de muren van het huisgedeelte: de muren zijn bombestendig gebouwd en 60 centimeter dik. Daarbinnen kon de bezetter zich aardig veilig voelen.

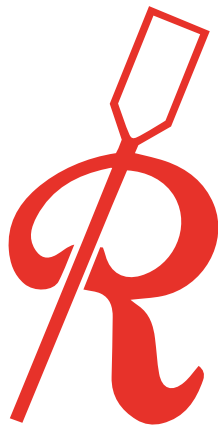

Tennisvereniging Schaarsbergen

Sfeer proeven? Bel voor een geschikt tosmoment of een proeftraining naar Annemieke 06-13597071 of kijk op www.tennisverenigingschaarsbergen.nl

- Top gravelbanen
- Geen wachttijden
- Tennisvrienden maken met tossen
- Competitie (ruimte voor teams)
- Lage contributie en consumptieprijsen
- Training van Brand Tennis

BROOD- EN BANKETBAKKERIJ REIJNEN

Kemperbergerweg 159 - Tel. 4426432
Van Lawick van Pabststraat 133 - Tel. 4422517
ARNHEM
www.bakkerijreijnen.nl

TRIX

3-gangen menu's vanaf €24,50

Diverse seizoensgebonden
à la carte gerechten.
Heerlijke bijpassende wijnen.

Voor de kinderen hebben wij een
speciale kinderkaart en een
aparte speelruimte.

Tevens een perfecte locatie voor
vergaderingen, partijen en
overnachtingen.

Schelmseweg 1A, 6816 PA Arnhem. Tel: 026 442 2273
Info: www.restauranttrix.nl en email : info@restauranttrix.nl
Al een luxe hotelkamer vanaf €79,- per nacht per kamer! Kijk voor info op www.hoteltrix.nl

Corona? Muziekvereniging Eendracht gaat door!

Alle lessen en repetities van Muziekvereniging Eendracht en Jeugdorkest Eendracht Schaarsbergen! Arnhem, of verkort JES! Arnhem, gaan ook in Coronatijd door. Op een paar weken in het najaar van 2020 na, hebben de leden van JES! Arnhem muziekles via de computer. Ondanks coronatijd zijn de blazers/spelers enorm gegroeid. En optredens dan? Helaas kon het voorjaarsconcert niet doorgaan. Maar op 26 september was het toch mogelijk om in een loods op Schaarsbergen, beschikbaar gesteld door de familie Rap, op gepaste afstand ca. 70 familieleden te laten genieten van beide orkesten.

Ook de dynamische en verbindende aanpak van de jeugdeden houdt de leden actief. Op 4 mei speelden spelers de taptoe en op Koningsdag het Wilhelmus. Dat is in menige straat te horen geweest: elke speler werd gestimuleerd om dit in zijn of haar eentje te spelen voor het open raam. Om hen aan te moedigen belden leden van Eendracht bij hen aan met een oranjekoek: 'Succes met spelen straks!' Voor de Kerstdagen werd er een Kerstboodschap door de leden van JES! Arnhem ingesproken en gespeeld. Iedereen nam vanuit zijn eigen huis zijn partij op en de dirigent bracht alles samen, prachtig!

Ook het grote orkest houdt wekelijks een digitale repetitie. Op 4 mei werd er een opname gemaakt waarbij stil werd gestaan bij 75 jaar Vrijheid.

Afzonderlijk bliezen de leden hun muziekpartij in. Door alle partijen samen te voegen kwam het prachtige muziekstuk 'The Day After' tot stand. De opnames van JES! Arnhem en het grote orkest zijn te horen op de Facebookpagina van Muziekvereniging Eendracht Schaarsbergen Arnhem.

Inmiddels bestaat JES! Arnhem ruim een jaar en is het in zijn eerste jaar uitgegroeid tot dertien leden (7 t/m 19 jaar) die al bijna alle instrumenten van het fanfare-orkest vertegenwoordigen. Het orkest heeft een nieuw logo en de leden zijn aangekleed in blauwe t-shirts.

Ook muziek maken?

Vanaf 7 jaar geeft de vereniging groepslessen Algemene Muzikale Vorming (AMV). Hierin leren de kinderen spelenderwijs op de blokfluit over het lezen van noten en het houden van ritme. Vanaf 8 jaar is het mogelijk muziekles te volgen op instrumenten die we terugvinden in de fanfare: bugel, trompet, hoorn, saxofoon, bariton, trombone en slagwerk. De lessen worden gegeven door een gediplomeerd docent. Als je als speler erbij komt, krijg je een instrument te leen.

Ook het 'grote' orkest is op zoek naar (gevoerde) muzikanten die in een actieve vereniging samen 'muziek' willen maken, en waar ruimte is voor een goede dosis gezelligheid.

Informatie over JES! Arnhem en het grote orkest is te vinden op de website (www.eendrechtschaarsbergen.nl) of neem contact op met het secretariaat per email (muziekver.eendracht@gmail.com). Voor vragen over de jeugd neem contact op met Natasja Kapitein via 06-51065803 of jeugdeendracht@xs4all.nl

De das, wie is hij?

Door Mireille Riesenbeck

Nu is de vraag natuurlijk waar men als eerste aan denkt bij deze kop. Denk je aan een stropdas of warme sjaal? Of aan het grof gebouwde roofdier met die zeer herkenbare zwart-witte kop?

De das, Latijnse naam *Meles meles*, is een van de grootste roofdieren van Nederland. Hij behoort tot de familie van de marterachtigen, maar is wel een stuk groter dan de andere leden van deze familie. Met zijn grote maar vooral brede kop, zijn gedrongen lichaam en relatief korte poten is hij een zeer herkenbare verschijning. Dat is

wanneer je hem al tegenkomt, want de das is een nachtdier en wordt dus het meest waargenomen in het licht van de koplampen van een auto wanneer hij de weg oversteeft. Helaas is dit ook gelijk de doodsoorzaak van veel dassen.

Geen kasteel, wel een burcht

De das, die veelvuldig voorkomt in onze omgeving, leeft in een familiegroep van 3-6 dieren. Door zijn grote klauwen kan de das goed graven en de familiegroep woont dan ook ondergronds in een zgn. dassenburcht, een ondergronds holenstelsel dat met lange gangen met elkaar is verbonden. De burcht bevindt zich meestal in een bij

voorkeur wat hoger gelegen bosschage in de buurt van gras- en akkerland en een of meerdere waterbronnen. Omdat er meerdere generaties in dezelfde burcht wonen kan deze uitgroeien tot een enorm stelsel dat soms wel een hele hectare kan beslaan en wel 50 gangen, ook wel pijpen genoemd, kan bevatten. Het woongedeelte in de burcht, genaamd woonketel, is bekleed met planten zoals varenblad, dennennaalden, droog gras, mos en bladeren. Ook de kraamkamer is bekleed met dit plantenmateriaal. In de schemering verlaten de dieren alleen of samen de burcht om te gaan foerageren.

Roofdier? Of toch niet echt?

In tegenstelling tot veel andere marterachtigen bestaat het menu van de das niet voornamelijk uit vlees. Dassen eten bijna alles dat ze tegenkomen en zijn echte omnivoren. Doordat ze nogal veel geluid maken in hun zoektocht naar eten zijn prooidieren al vroeg gewaarschuwd. Daarom eten dassen voornamelijk regenwormen, kevers en larven. Maar ook slakken, knaagdieren, paddenstoelen, bosvruchten, eikels en andere noten staan op het menu. En tot frustratie van veel boeren zijn ze ook gek op maïs en knollen, waarbij ze redelijk wat schade kunnen aanrichten aan de gewassen. Omdat ze zo'n 500 gram per dag eten zijn ze vaak uren aan het zoeken naar voldoende voedsel en leggen ze heel wat kilometers af. In de herfst eten ze nog veel meer om een vetreserve op te bouwen voor de winter. Want de das houdt weliswaar geen winterslaap, hij is in de winter niet heel actief en blijft soms dagenlang in de burcht. Dan is het wel fijn als je wat vetreserves hebt.

Enorm territorium

Het territorium waarin de dassenburcht ligt kan soms wel honderden hectare beslaan, dit is afhankelijk van de hoeveelheid voedsel in de omgeving. Maar in Nederland is dit meestal tussen de 30-50 hectare groot. De voedselgronden overlappen vaak met die van andere familiegroepen.

Mini-dasjes

Een das is niet monogaam maar een dassenpaartje blijft meestal de rest van hun leven bij elkaar. Paren doen ze in het voorjaar maar ook in de zomer, waarbij de paring wel anderhalf uur kan duren. In februari-maart worden dan de jongen geboren. Gek genoeg is de daadwerkelijke draagtijd maar 7 weken maar de bevruchte eicel wordt geruime tijd buiten de baarmoeder vastgehouden. Een worp bestaat meestal uit twee tot vier jonge dasjes. Deze hebben zijdeachtig grijs-wit haar maar de kenmerkende strepen op de kop zijn wel al zichtbaar en na een aantal weken zijn ze een kleine kopie van hun ouders. Ze blijven de eerste

6-8 weken van hun leven ondergronds en sommige jongen blijven uiteindelijk bij de familiegroep. De andere dieren leggen vaak vele kilometers af op zoek naar een nieuw territorium.

Leeftijd

Dassen worden gemiddeld 3-6 jaar oud, al kunnen ze wel 15 jaar worden in het wild, maar dit wordt zelden gehaald. De maximale leeftijd kan in gevangenschap zelfs 20 jaar zijn. In Nederland komen de meeste dassen om in het verkeer of door verdrinking, want ondanks dat dassen prima kunnen zwemmen komen ze vooral om als ze in een kanaal vallen met steile oevers waar ze niet uit kunnen klimmen. Gelukkig is dat hier op de Veluwe nauwelijks van toepassing en is het helaas vooral het verkeer dat de dassen hier echt de das omdoet.

Meer weten?

Wil je meer weten over de das, onder andere hoe je zijn sporen kunt herkennen? Kijk dan op www.zoogdiervereniging.nl/zoogdiersoorten/das

Wist je dat...

... een das wel tot 16,7 kg kan wegen?

... net als bij varkens het mannetje beer en het vrouwtje zeug wordt genoemd?

... je tot 1960 in Limburg nog dassenvlees en dassenvet kon kopen voor consumptie?

Zeldzame heidezegge op De Hoge Veluwe

Door Leontien Krul

Het landschap in Het Nationale Park De Hoge Veluwe is erg afwisselend: van open tot dicht begroeid, droog en nat, hoog en laag. Door al die verschillende omstandigheden biedt het Park geschikte condities voor heel veel verschillende planten en dieren.

Zeldzame soorten

Het is dan ook geen toeval dat er meer dan 100 zeldzame of bedreigde plant- en diersoorten voorkomen. Dat gaat niet vanzelf. Het Park besteedt veel tijd en energie aan beheer en onderzoek. Eind november is de zeldzame plantensoort heidezegge uitgeplant in Het Nationale Park De Hoge Veluwe. De planten zijn opgekweekt uit zaden die zijn verzameld in het Park, in het kader van het 'Actieplan Heidezegge'.

Actieplan Heidezegge

Het doel van dit actieplan is de populatie in stand houden en uitbreiden. Aan de hand van bodemmonsters en bepaling van de vitaliteit van planten zijn de optimale condities voor heidezegge in het Park bepaald. Op basis van de historische verspreiding van heidezegge en de juiste bodemcondities, is een selectie gemaakt van de meest kansrijke locaties voor herstel en herintroductie. Hier zijn eind november de opge-

kweekte heidezeggen uitgeplant. We gaan de ontwikkeling van deze planten volgen en hopen dat we deze planten aankomende mei zien bloeien.

De Florawerkgroep van Het Nationale Park De Hoge Veluwe besteedt veel energie aan deze soort en is betrokken bij dit project, zoals u kunt zien in de reportage van de inventarisatie Heidezegge (www.hogeveluwe.nl/nl/nieuws/2020-11-26-onderzoek-naar-heidezegge).

Samen maken we Schaarsbergen nóg mooier!

Oproep vrijwillige bijdrage Dorpsraad

De Dorpsraad Schaarsbergen is een vereniging waar iedere inwoner lid van kan worden. Het afgelopen jaar hebben vele inwoners (net als eerdere jaren) een bedrag overgemaakt, waar we u van harte voor bedanken. Zo kan deze Woeste Gronden blijven verschijnen. En kan de Dorpsraad de mooie initiatieven van dorpsbewoners mee ondersteunen en de leefbaarheid op Schaarsbergen stimuleren.

Voor het symbolische bedrag van €1 kan elke inwoner van Schaarsbergen die dat wil, lid worden van de vereniging. Dit lidmaatschap geldt per 'voorkeur'. Door het overmaken van de minimale contributie van €1 zijn alle personen, die op dat adres woonachtig zijn, lid van de vereniging.

Wij willen als vereniging heel graag dat u bent ingeschreven als lid: u als bewoners van Schaarsbergen

bent immers de reden en het bestaansrecht van de Dorpsraad. Het liefst willen wij als Dorpsraad álle bewoners van Schaarsbergen vertegenwoordigen bij gemeente, provincie en andere organisaties.

Om onze uiteenlopende activiteiten uit te kunnen voeren, is het fijn als bewoners een wat hoger bedrag overmaken maar uiteraard staat u dit vrij. Het belangrijkste is dat u iets bijdraagt en daarmee actief lid bent.

De losse 'acceptgiro' met ons rekeningnummer erop kunt u als reminder en bedankje voor uw bijdrage gebruiken. Zo maken we samen ons mooie Schaarsbergen nóg mooier. Hartelijk dank alvast!

Rekeningnummer Dorpsraad Schaarsbergen
NL64 INGB 0003 8792 56

Bij de hand

Afvalkalender

Het jaaroverzicht voor het ophalen van afval van groen, rest en PMD is te vinden op de site van de Gemeente Arnhem: www.arnhem.nl via de zoekopdracht 'afvalwijzer'.

De groene en grijze rolcontainers worden met een grijparm opgepakt en geleegd. Zet de bak dus op straat met de wielen aan de huiskant. De blauwe rolcontainer (papierafval) wordt deze maanden niet met hulp van vrijwilligers van verenigingen geleegd. In verband met de corona-maatregelen is er tijdelijk een aangepaste inzameling.

Fixi

Fixi is een landelijk platform waar inwoners heel eenvoudig meldingen kunnen doen van knelpunten in de openbare ruimte. Zo helpt Fixi inwoners én behandelaren met het melden en oplossen van bijvoorbeeld kapotte lantaarnpalen, overvolle prullenbakken of losliggende stoeptegels. Geef bij een melding de locatie aan en voeg eventueel een foto bij. De gemeente krijgt dan de exacte locatie door en kan, indien nodig, actie ondernemen. De inwoner wordt vervolgens direct op de hoogte gehouden van de afhandeling. Voor meldingen en meer informatie kun je naar de site www.fixi.nl, maar je kunt ook de Fixi-app downloaden in de Appstore en Google Playstore.

Gemeente Arnhem

Voor al uw vragen of klachten over de openbare ruimte, kunt u dagelijks bellen met telefoonnummer 0900-1809. Of stuur een bericht via www.arnhem.nl/melding. Het voordeel hiervan is dat u van de voortgang van uw melding per e-mail op de hoogte wordt gehouden.

Wijkteam Arnhem Noord-West

Voor persoonlijke ondersteuning of advies, bijvoorbeeld bij opvoeding, huisvesting, zorgen om inkomen of psychische problemen neem je contact op met het wijkteam: tel. 088-226 00 00 of www.wijkteamsarnhem.nl.

Team Leefomgeving Noord-West

Sinds oktober 2016 zijn in alle wijken van de gemeente Arnhem teams leefomgeving actief. Zij werken nauw samen met de wijkteams.

Team leefomgeving praat zoveel mogelijk met bewoners, groepen, organisaties en bedrijven in de straten, buurten en de wijk om te weten welke thema's er in de wijk belangrijk zijn en wat de wensen en ambities zijn voor de wijk.

Door als gemeente met teams in de wijken te werken, wil zij meer mogelijk maken, dát doen waar behoefte aan is in de wijk, met kortere lijnen en met minder bureaucratie.

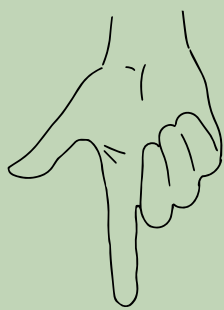
Team Leefomgeving is verantwoordelijk voor de wijkbegroting.

Team Leefomgeving Noord-West is te bereiken via [noord-west@leefomgevingarnhem.nl](mailto: noord-west@leefomgevingarnhem.nl) of telefonisch: 026-3773440

De wijkmanager Franka Boudewijn is direct te bereiken via [franka.boudewijn@arnhem.nl](mailto: franka.boudewijn@arnhem.nl).

Wijkagent

De wijkagent voor Schaarsbergen is Tim Heil. Hij is te bereiken via [tim.heil@gelderland-midden.politie.nl](mailto: tim.heil@gelderland-midden.politie.nl) of telefonisch: 0900-8844

Agenda

maart

- dagelijks t/m 31 maart: Expositie 100 jaar jachthuis St. Hubertus hogeveluwe.nl/agenda
- woensdag 3 Middag Kids Club Schaarsbergen in het Dorpshuis
- donderdag 11 20.30-21.30 uur, Online ALV van de Dorpsraad dorpsraadschaarsbergen.nl
- woensdag 17 Online lezing: Zit het dier wel lekker in zijn vel *) burgerszoo.nl/actiepagina
- woensdag 17 Online kindercollege: Fokken en fokprogramma's *) burgerszoo.nl/kindercollege
- zaterdag 20 10 uur, vrijwillige deelname zwerfafval verzamelen

april

- zondag 4 10-11 uur, Lezing: Vleermuizen een jaar rond door Anne Jifke Haarsma, Park Paviljoen Park de Hoge Veluwe hogeveluwe.nl/agenda
- woensdag 7 Middag Kids Club Schaarsbergen in het Dorpshuis
- dinsdag 20 10-17 uur: Digitaal Steenmeel Symposium hogeveluwe.nl/agenda
- woensdag 21 (Online) lezing: Komt een dier bij de dokter *) burgerszoo.nl/actiepagina
- woensdag 21 (Online) kindercollege: Overleven in de Desert *) burgerszoo.nl/kindercollege
- dinsdag 27 Gehele dag: Koningsdag (Kijk voor programma op de Facebookpagina van de Oranje Vereniging Schaarsbergen)

mei

- woensdag 5 Middag Kids Club Schaarsbergen in het Dorpshuis (o.v.b. i.v.m. bevrijdingsdag)
- woensdag 19 (Online) lezing: Koraalrif at risk burgerszoo.nl/actiepagina
- woensdag 19 (Online) kindercollege: Haaien en andere vissen burgerszoo.nl/kindercollege

De dorpskerk Schaarsbergen biedt voornamelijk uitsluitend kerkdiensten online aan. Gezien de onzekerheid aangaande de coronamaatregelen staan er voornamelijk geen evenementen gepland en is het nog onbekend wanneer er weer fysiek invulling aan onze kerkdiensten kan worden gegeven. Voor de meest actuele informatie kunt u kijken op www.dorpskerkschaarsbergen.nl

*) We ons best om aangekondigde programma's (digitaal) door te laten gaan. Wie zich voor een lezing of kindercollege aanmeldt, krijgt uiterlijk op de dag dat lezing plaats zou vinden, per mail te horen, waar de lezing online bekeken kan worden.

Uitnodiging ALV Dorpsraad Schaarsbergen (online)

Dorpsraad
SCHAARSBERGEN

11 maart 2021 om 20.30 uur

Het bestuur van de Dorpsraad Schaarsbergen nodigt jou van harte uit voor de online algemene ledenvergadering op donderdagavond 11 maart 2021. De online vergadering begint om 20.30 uur in Teams op uw eigen computer. De link vind je op de website van de Dorpsraad: www.dorpsraadschaarsbergen.nl

Burgers' Zoo online: Elke dag van de week iets nieuws!

Mis niets van ons park en onze dieren: geniet elke dag van de week van prachtige nieuwe video's, foto's en nieuwsberichten online! Kijk op www.burgerszoo.nl

Elke maandag:

Elke dinsdag:

Elke woensdag:

Elke donderdag:

Elke vrijdag:

Elke zaterdag:

Elke zondag:

